

dodje do primjene puna odgovornost stranke koja je takav ugovor povrijedila. To pak "in concreto" može biti samo vozar. No i kraj promijenjene pravne situacije, gornja bi presuda ostala na snazi. Ona je u toliko karakteristična što upućuje na to da doduše još nema običaja struke u pogledu prijevoza kontenera na palubi, ali da je tehnološki razvoj već tako jak da se može uzeti opravdanim da se kontener prevozi na palubi pa makar odatle došlo i do štete, a odatle slijedi i pravo vozaru na ograničenje odgovornosti. Naime odgovornost je jedno, a njeno ograničenje je drugo. Odgovornost nastupa na uobičajenim temeljima odgovornosti vozara, a njene granice dolaze pak do primjene kad se ne radi o doložnom vozarovu postupku. U ovom slučaju vozar je bio odgovoran za posljedice prijevoza na palubi, ali budući da je takav prijevoz bio opravdan, a ne protuugovoran, njegovo pravo na ograničenje odgovornosti je ostalo netaknuto. Tako bi uostalom bilo i u slučaju da bi novelirana Haška pravila (prema UNCITRAL-ovom prednacrtu) došla do primjene na ovaj slučaj.

E.P.

VIŠI HANZEATSKI ZEMALJSKI
SUD, Hamburg

Presuda od 2.VII 1974.

Ograničenje odgovornosti vlasnika morskih brodova prema Konvenciji od 1957. - Osnivanje fonda ograničene odgovornosti - Pretvaranje zlatne klauzule (Poincaré franka) u nacionalnu valutu - Paritet DM prema Poincaré franku treba izračunati prema "orijentacionom tečaju" DM na dan osnivanja fonda, a ne prema službenom paritetu marke iz 1969.

U postupku ograničenja odgovornosti vlasnika pomorskog broda i određivanja svote koju je morao položiti kao fond ograničene odgovornosti, Općinski sud je 1973. obračunao da prema tzv. "orijentacionom tečaju" (Leitkurse) DM u Međunarodnom monetarnom fondu ta svota iznosi 566 258 DM. Vjerovnici su odmah uložili žalbu, pa je Zemaljski sud, uzimajući u obzir zadnji službeni paritet DM prema zlatu od 24.X 1969, odredio da svota ograničene odgovornosti treba biti 634 676 DM. Na tu odluku dužnik je uložio žalbu, a Viši zemaljski sud je ukinuo

presudu drugostepenog suda i potvrdio presudu Općinskog suda iz slijedećih razloga:

Sporna odredba par. 487a, st.3, t.3 HGB-a, koja govori da se prilikom obračuna svote odgovornosti treba poći od vrijednosti pariteta DM prema zlatu u času otvaranja postupka raspodjele, ne može se u konkretnom slučaju primijeniti, nego treba imati u vidu odredbe odgovornosti Medjunarodne konvencije o odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1957, koje su zakonom od 21.VI 1972. postale njemačko pozitivno pravo. Takodjer treba uzeti u obzir slične saobraćajne konvencije koje imaju odredbe o zlatnoj klauzuli. Naime prilikom izrade Konvencije iz 1957. suglasile su se države sudionice konferencije da kao jedinicu za izračunavanje svote odgovornosti uzmu tzv. zlatni Poincarè franak. Ta odredba donesena je u želji da se jedinstveno odredi gornja granica brodarove odgovornosti za štetu u svim državama ugovornicama bez obzira na razlike tečajeva njihovih nacionalnih valuta. Upravo u svjetlu toga cilja Konvencije valja rješavati i ovaj konkretni slučaj, i sporni iznos ograničene odgovornosti u DM. Prema čl.5, st.6. Konvencije od 1957. iznosi ograničene odgovornosti "zamijenit će se u nacionalnu valutu države u kojoj se traži ograničenje odgovornosti prema vrijednosti te valute u odnosu na gore određenu jedinicu (Poincarè franak op.p.) na dan kad je vlasnik broda osnovao fond ograničenja, izvršio plaćanja ili dao odgovarajuće osiguranje u skladu s pravom te države". Ta odredba prepušta određivanje tečaja sudu države u kojoj se preračunava i ni na koji način ne vezuje sud bilo kakovim metodama preračunavanja. Ta odredba Konvencije 1957. nije međjutim u suglasnosti s citiranim par.487 HGB-a ukoliko paritet DM prema zlatu na dan faktičnog preračunavanja ne odgovara danu kad je službeno utvrđena vrijednost marke prema zlatu. Posljednje službeno utvrđenje zlatne podloge DM učinjeno je odlukom Saveznog ministarstva za privredu od 24.X 1969. prema kojem je 1 DM iznosila 0,242806 g zlata. Iako ta odredba nije u međjuvremenu službenom odlukom izmijenjena, na medjunarodnom tržištu došlo je do opetovane revalvacije DM prema drugim valutama. To je i na medjunarodnom planu dovelo do uvođenja "orijentacionih tečaja" nacionalnih valuta u opsegu Medjunarodnog monetarnog fonda. Ti tečajji se određuju prema posebnim pravima vučenja (Sonderziehungsrechten, Special Drawing Rights) u Medjunarodnom monetarnom fondu, a koja opet stoje u čvrstom vrijednosnom odnosu prema zlatu. Naime bivši sistem održavanja pariteta nacionalnih valuta prema zlatu i US dolaru je

napušten, kad su u ožujku 1973. tečajevi dolara s jedne strane i tečajevi valuta šest evropskih država (i među njima SR Njemačke) s druge strane stupili u slobodan odnos zamjene. Upravo je i iz tih razloga Savezno ministarstvo za pravosuđe 4.XII 1973. odredilo da će se pri utvrđivanju granica odgovornosti zračnog vozara obračunavati Poincaré franak iz Varšavske konvencije prema orijentacionom tečaju DM, a ne prema službenom tečaju Ministarstva privrede iz 1969. Tako je 1973. utvrđeno da za 100 Poincaré franaka protuvrijednost iznosi 21,40 DM. Upravo tu vrijednost zlatnog franka uzeo je i Viši zemaljski sud kao mjerilo obračuna svote u postupku osnivanja fonda ograničene odgovornosti, jer je smatrao da je to stvarna vrijednost DM prema Poincaré franaku u času osnivanja fonda.

(HANSA 1974, str.1460)

V.F.

Zlatna klauzula iz međunarodnih saobraćajnih konvencija u svjetlu novih monetarnih promjena

Gornja presuda na zanimljiv način rješava današnju problematiku preračunavanja zlatne klauzule u nacionalnu valutu u svjetlu monetarne krize koja je zahvatila svijet. Nastojanja da se na jedinstven način regulira odgovornost u međunarodnom saobraćaju našla su svog odraza već u pomorskim Bruxelleskim konvencijama iz 1924. Tako je Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o teretnici (tzv. Haška pravila) iz 1924. odredila ugovorno ograničenje odgovornosti vozara na 100 zlatnih funti sterlinga po koletu ili jedinici tereta. I Konvencija o odgovornosti vlasnika pomorskih brodova iz 1924. predviđala je kao krajnju granicu odgovornosti svotu od 8 funti po toni zapremnine broda. Preračunavanja tih konvencijskih iznosa u valutu država ugovornica koje nisu upotrebljavale funtu kao svoju novčanu jedinicu ubrzo je dovelo do znatnih razlika u pojedinim zemljama, naročito poslije 1931, kad je engleska funta prestala biti zlatna. Tako je tokom vremena nastao nesklad u visini svota odgovornosti preuzimanjem Haških pravila u domaća zakonodavstva. Upravo zbog tih razloga su se države sporazumjele prilikom donošenja nove Bruxelleske konvencije

o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova 1957. da kao računsku jedinicu uzmu tzv. Poincarè franak i da⁸⁶ time vežu na određenu količinu zlata. (Poincarè franak se sastoji od 65,5 miligrama zlata čistoće 0,900.) Treba spomenuti da je već i prije u međunarodnom izjednačavanju pravila o prijevozu zrakom u tzv. Varšavskoj konvenciji iz 1929. uveden Poincarè franak. U Protokolu o izmjeni Konvencije o teretnice iz 1968. (tzv. Visbijska pravila) predviđena je također odgovornost u Poincarè francima. U željezničkom i cestovnom prijevozu također su određene granice odgovornosti vozara u zlatnim francima, no to je tzv. Germinal franak težine 10/31 grama i čistoće 0,900. Razmjerno je lako preračunati vrijednost tih zlatnih franaka jer 1 Poincarè franak iznosi 0,20305 Germinal franka. Treba napomenuti da je i Međunarodna konvencija o gradjanskoj odgovornosti za štete od zagadjivanja mora naftom također preuzela kao jedinicu Poincarè franak. Svim ovim međunarodnim sporazumima zajednička je težnja da se svota naknade štete i njezina granica po mogućnosti tako utvrdi da vozar u svim državama ugovornicama odgovara za istu tražbinu do jednake visine odgovornosti i da ta visina ne bude ovisna o valutnim promjenama. Međutim ta nastojanja dovedena su u posljednje vrijeme u pitanje upravo nesigurnim određivanjem cijena zlatu, pa se ponovo postavio problem kako naći čvrstu točku za određivanje jedinstvene visine odgovornosti u svim državama ugovornicama međunarodnih saobraćajnih konvencija.

Međunarodni institut za izjednačavanje privatnog prava u Rimu (UNIDROIT) istraživao je posljedice koje je svjetska monetarna kriza imala na zlatne klauzule u međunarodnim sporazumima i na temelju upitnika koje je uputio pojedinim međunarodnim organizacijama (među ostalima i UNCITRAL-u, UNCTAD-u, Regionalnoj ekonomskoj komisiji UN, Međunarodnom monetarnom fondu, ICAO-u, IATA-u, Međunarodnom pomorskom odboru) UNIDROIT je objavio i prve rezultate svoga rada (Study LVII-Doc 3 UNIDROIT). Iz te studije proizlazi da su mišljenja o tome da li treba kao jedinicu uzeti zlatni franak (Poincarè, Germinal) ili fiksnu količinu zlata, uglavnom podijeljena. Što se tiče glavnog pitanja da li treba uzeti kao paritet zlatu službenu vrijednost zlata određenu u nacionalnoj valuti svake pojedine države, istaknuto je u većini odgovora da je s obzirom na formiranje cijena zlatu na slobodnom tržištu službeni tečaj zlata uglavnom mrtvo slovo na papiru. Ipak prevladava mišljenje da određivanje vrijednosti zlatu

prema pojedinim valutama treba prepustiti nacionalnim nadležnim organima, a ne nekom međunarodnom tijelu. Iako su većina anketiranih organizacija smatrale da treba zadržati zlato kao jedinicu u međunarodnim konvencijama koje rješavaju pitanja građanske odgovornosti, bilo je i prijedloga da se zlatna klauzula napusti i zamijeni drugim mjerilima: npr. prema ~~vozarinama~~ u pomorskom prijevozu ili prema cijenama sirovina iz Reuterovog indeksa svjetskih cijena sirovina. Neke su organizacije predlagale da se kao uzor uzme tzv. "Eurco" jedinica Evropske investicione banke, koja predstavlja zapravo "mješavinu" ("cocktail") nacionalnih valuta u fiksnim svotama, a koje se vrijednost i omjer odredjuju prema tržišnim podacima financijskih transakcija. U tome smislu je i Međunarodno udruženje zračnih vozara (IATA) predložilo jedinstveno određivanje cijene svojih karata i njihovo preračunavanje u nacionalne valute.

Izgleda ipak da najnoviji razvoj pokazuje da se zbog nesigurnosti određivanja vrijednosti zlatu u budućnosti neće možda prihvatiti dosadnja zlatna klauzula. Na to upućuju i konkretni rezultati dvaju sastanaka "Odbora grupe dvadesetorice" održanih u Rimu u siječnju i u Washingtonu u lipnju 1974. (Vidi bilješku 3. citirane studije UNIDROIT-a.) Prema zaključcima tih sastanaka stvorena su nova posebna prava vučenja prema kojima će Međunarodni monetarni fond napustiti kao osnovu službenu vrijednost zlata i umjesto toga prihvatiti kao jedinicu "mješavinu" tj. odmjereni prosjek srednjih vrijednosti valuta onih 16 država koje su u razdoblju od 1968-1972. sudjelovale u međunarodnoj trgovini s više od 1%.

U jugoslavenskom Nacrtu zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi za odgovornost broдача preračunat je Poincarè franak iz Konvencije 1957. u određene svote u dinarima koje su odgovarale tečaju dinara na osnovi Zakona o paritetu dinara (Sl.l. SFRJ 58/71), pa je obračunat 1 Poincarè franak 1,17 din. U međuvremenu je zbog dinamičnog prilagodjavanja tečaja dinara prema drugim valutama opala njegova vrijednost, pa će se te svote u Nacrtu morati promijeniti. Prema podacima dobivenim od JŽ Germinal franak se u studenom 1974. obračunavao sa 6,70 din, pa bi prema tome Poincarè franak bio otprilike 1,34 din. U Nacrtu je također predviđeno da Savezno izvršno vijeće mijenja novčane svote ograničenja odgovornosti u slučaju promjene tečaja dinara. Međutim Jugosla-

vija će uskoro i ratificirati Konvenciju iz 1957, pa se postavlja pitanje eventualnog nesklada koji bi u budućnosti mogao nastati zbog preračunavanja zlatne klauzule. Možda bi elastičnije rješenje francuskog zakonodavca moglo poslužiti kao primjer, a koji je jednostavno uputio na svote iz unifikacijske konvencije i tako predvidio njezinu upotrebu u internom pravu. Time bi se uklonio svaki eventualni nesklad između službenog pariteta dinara i njegove stvarne (veće ili manje) vrijednosti na dan osnivanja fonda ograničene odgovornosti. Gornja presuda njemačkog Višeg zemaljskog suda može nam i u tom pravcu biti poučan primjer. Međutim i ova rješenja će biti samo dotle prihvatljiva dok se "zlatna klauzula" u međunarodnim konvencijama ne zamijeni nekom pouzdanijom jedinicom. Izgleda da Međunarodni monetarni fond čini prve uspješne korake u tome pravcu.

V.F.